

Thị trường chứng khoán không phải trên trời rơi xuống. Nhà kinh tế Thomas Sowell từng nói: “Thị trường cũng “ngọt ngào” như chính con người vậy.”

Thị trường cũng như suy thoái, thị trường chứng khoán luôn là tâm điểm chú ý. Báo chí nói chung cũng như các bản tin về tài chính nói riêng tràn ngập bài về Dow Jones, S&P 500, NASDAQ, chứng khoán đi lên, chứng khoán đỏ chét, bán, mua, ...

Thị trường chứng khoán là phần nhỏ nhất của nền kinh tế, sự hãi và hy vọng của giới đầu tư.

Sự giao dịch đầu tiên

Thị trường chứng khoán không phải ngay từ đầu đã có những giao dịch phức tạp như hiện nay.

Cho đến năm 1531, đơn vị đầu tiên giao dịch ra đời tại Antwerp, Bỉ. Tuy vậy, thị trường chứng khoán đầu tiên này không hề có cổ phiếu.

Thay vì mua bán cổ phiếu công ty (những thứ khi ấy còn chưa tồn tại), người môi giới và cho vay trung gian đây đó giao dịch các món nợ của công ty, chính phủ và cá nhân.

Mãi chuyển thay đổi vào những năm 1600, khi Anh, Pháp và Hoà Lan đầu tiên hình thành thị trường Đông Ấn. Do ít nhà thám hiểm trang trải để cho một chuyển hướng thị trường, các công ty trách nhiệm hữu hạn được thành lập để huy động tiền từ nhà đầu tư, những người này sẽ được chia lợi nhuận từ những lợi nhuận và phí họ góp.

Hình thức tổ chức kinh doanh này cũng đòi hỏi phải có quy định rõ ràng

Theo báo Imperial Gazetteer của Ấn Độ, các chuyển hướng hành đầu tiên của Anh đến Ấn Độ được không thành công, tàu đắm còn tải số cá nhân của những người đi huy động vốn bị chặn ở chỗ thu.

Đầu đó khi một nhóm thị trường nhân London lập nên một công ty vào tháng 9/1599, giới hạn trách nhiệm của mỗi thành viên theo số tiền họ đầu tư. Nếu chuyển hướng hành thất bại, luật pháp chỉ có thể tịch biên số tiền trên.

Nhà hoàng Anh cho phép nhóm thị trường nhân này hoạt động trong vòng 15 năm, và đặt tên cho công ty là “Thị trường và nhóm thị trường nhân London giao thương với Đông Ấn” (hay đơn giản là “Công ty Đông Ấn”).

Hình thức trách nhiệm hữu hạn đã phát huy tác dụng tốt, cho đến năm 1609, vua James I đã cho phép người công ty thị trường nghiệp vụ nhà hoạt động và thúc đẩy giao thương tại các quốc gia Châu Âu có bản địa khác.

Công ty Đông Ấn Hoà Lan là công ty đầu tiên cho phép người ngoài mua cổ phiếu ghi danh theo một tờ giấy nhét giấy. Họ cũng là công ty đầu tiên phát hành cổ phiếu và trái phiếu ra công chúng qua Sự giao dịch chứng khoán Amsterdam năm 1602.

Sự giao dịch chứng khoán London

Sự phát triển nhanh chóng của các công ty phát hành cổ phiếu dần dần ra đời của Sự giao dịch chứng khoán London.

Đầu tiên, cổ phiếu không được giao dịch tại một tòa nhà nào cả. Thay vào đó, các bên môi giới ở nhà đầu tư gặp nhau ở các quán cà phê khắp London.

Khi ấy, nếu một công ty muốn bán cổ phiếu hay phát hành nợ, họ dán thông báo trên cửa các quán cà phê hay gặp thị trường nhà tài trợ. Để biết, quán cà phê của Jonathan tại Change Alley nổi lên như một điểm giao dịch chứng khoán chính tại London.

Giao dịch phi tập trung tiếp tục phát triển tại các quán cà phê London cho đến khi một đám cháy xảy ra tại Change Alley năm 1748. Một nhóm giao dịch viên giàu có bên ngoài một tòa nhà làm sự giao dịch vào năm 1773.

Từ đây mở ra một thời gian dài nước Anh trở thành thị trường tài chính của thế giới. Kể cả khi đã bị Mỹ vượt qua, London vẫn là một trong những trung tâm tài chính thế giới.

Ngay từ cho rằng Sở giao dịch chứng khoán Amsterdam mới là nơi đầu tiên cho phép giao dịch liên tục, bán khống, giao dịch quy định chặt chẽ, hoán đổi nội tệ - ngoại tệ, ngân hàng bán buôn, quỹ tín thác, ... như chúng ta biết đến hiện nay.

Bắt đầu những cải tiến này, Sở giao dịch chứng khoán Amsterdam không bao giờ có được vị thế như những thị trường tài chính như London hay New York.

Sở giao dịch chứng khoán New York

Năm 1793, Ủy ban Chứng khoán và Giao dịch New York mới có tại Phố Wall. Dù không phải là sở giao dịch đầu tiên tại Mỹ, NYSE nhanh chóng trở thành trung tâm tài chính của đất nước non trẻ.

Cũng như tại London, NYSE ban đầu không riêng và nhiều hoạt động phải tiến hành bên ngoài. Địa điểm này bị lỗi lạc thiếu rộng nên phải chuyển tới Phố Broad và đổi tên thành Sở giao dịch chứng khoán New York.

NYSE không một nhiều thời gian để trở thành một trung tâm trong giới tài chính. Khi những giao dịch chứng khoán tăng 6 lần trong giai đoạn 1896-1901.

Sự thành công này phần lớn là nhờ địa điểm của sở giao dịch tại thành phố New York, trung tâm của gần như mọi giao dịch và buôn bán của nước Mỹ tại thời điểm đó.

NYSE cũng là sở giao dịch đầu tiên có điều kiện niêm yết và phí, giúp đem lại khoản thu nhập lớn cho sở giao dịch. Trong hơn 200 năm, Sở giao dịch chứng khoán New York luôn giữ vị trí số một.

Giao dịch điện tử

Giao dịch chứng khoán từng được tiến hành thủ công, sự đóng góp nhiều nhà phân tích theo dõi hoạt động giao dịch và báo cáo giá cổ phiếu cho công chúng. Tuy vậy, đến cuối thế kỷ 20, mọi chuyển thay đổi.

NASDAQ vào năm 1971 là sở giao dịch hoàn toàn điện tử đầu tiên trên thế giới. Thay vì được người bán và người mua như người môi giới xác định giá cổ phiếu, NASDAQ đóng một vai trò trong việc định giá và sự biến động theo thời gian thực.

Kể từ đó, NASDAQ đã phát triển và đưa ra các hình thức giao dịch tự động cho phép nhà đầu tư tự động mua bán cổ phiếu của mình dựa trên các tiêu chuẩn định trước.

NASDAQ cũng cho ra đời Hệ thống đặt lệnh quy mô nhỏ (SOES), cho phép nhà đầu tư cá nhân đặt lệnh từ 1000 cổ phiếu trở xuống một cách tự động. SOES đã giới thiệu quy tắc vốn để những nhà môi giới khi đó, giao dịch như là những người bán các nhà tổ chức lập thị trường bằng qua khi họ đặt lệnh qua điện thoại.

Các chức năng tự động của thị trường hiện nay phần lớn đều bắt nguồn từ phát minh của NASDAQ.

Sự đổ vỡ ...

Đúng như nhiên, dù thị trường chứng khoán tồn tại để giúp đầu tư và kinh doanh thuận tiện hơn, nhưng không phải lúc nào mọi chuyển cũng đúng như kế hoạch. Một thị trường chứng khoán đầu có nguy cơ phải chịu các rủi ro.

Một ví dụ đáng chú ý là Vụ đổ vỡ Phố Wall năm 1929, mở đầu cho thời kỳ Đại suy thoái. Nó bắt đầu ngày 24/10/1929 (giữa được biết đến với cái tên "Ngày thị trường đen tối"), khi chỉ số Dow Jones Industrial mất 50% giá trị chỉ trong một ngày.

Giá cổ phiếu tiếp tục giảm suốt một tháng sau đó, một đợt sụt giảm chưa từng có làm cho những thị trường. Nhiều người tin rằng Đại suy thoái chấm dứt chỉ yếu như Chiến tranh thế giới lần hai, do sự việc làm tăng và nhu cầu vũ khí đến đỉnh.

Một vài đv nãa xy đn vñi th trng toàn c u vào năm 1973-74. Ch s FT30 cã S giao đch chng khoán London (khi y tng đng vñi ch s Dow Jones) m t 73% giá tr, khi n đng đô la M m t giá và làm cu c khng ho ng đ u lã 1973 thêm t i t.

Không phñi v đ v toàn c u nào cũng b t đ u M ho c Anh, ví đ nh “Ngày th hai đen t i” năm 1987.

Hong Kong (m t trung tâm tài chính l n khác) là lãnh th đ u tiên b t n công vào ngày 19/10/1987 và v s p đ này lan sang phng Tây t i M, làm ch s Dow Jones r i 22%.

Nhñi u v s p đ khác, tin t c đã có m t v s p đ di n ra ã đầu đó thng là đ đ m i ngñi ã các nñi khác ho ng s, làm h bán tng bán tháo c phi u và l i làm v đ v thêm tr m trng h n.

... và th i bùng n

Th trng chng khoán đi theo m t chu k “bùng n và suy thoái” đi n hình, vñi nhng th i k tăng trng phi thng r i đ n nhng v đ v nh đã đ c nói đ n ã trên.

M t ví đ cho hi n tng này thng đ c bi t đ n vñi cái tên “Th p niên 20 ã”. Tr c Ngày th năm đen t i, th p niên 20 là th i k cã th nh vng và tăng trng phi thng.

Lính tráng tr v ã nhà vñi túi tñi n rñg rñh sau Chi n tranh th gi i l n th nh t. Vi c kinh doanh m rñg trên quy mô l n khi n giá c phi u M tăng m nh, đ u t l n cã M ã Châu Âu th i hñi u chi n cũng giúp kinh t Anh, Pháp và Đ c phát tri n.

Không may, ã nhà kinh t hi n nay tin rñg tín đng tràn ng p trong th p niên 20 là lý do chính gây ra Đ i khng ho ng.

M t câu chuy n “bùng n và suy thoái” tng t là bong bóng k ngh cu i nhng năm 90. Nh s bùng n cã n n kinh t Internet, ch s k ngh NASDAQ tăng g p đôi ch sau m t năm, lên 5.058,62 đ m.

S tăng trng này phñi u là do ã o tng, ãa trên đ u c và hy vng thay vì l i nhu n th c. Các công ty th y giá c phi u cã mình tăng m nh ch bng cách đ n giñ thêm ch “e” vào đ u ho c “.com” vào cu i tên công ty.

Ý nghĩ đ n giñ cho rñg công ty nào cũng có phñi trong nñi kinh t Internet m i m khi n giá c phi u cã chúng lên cao ch m tr i. Rút c c bong bóng k ngh cũng v vào đ u nhng năm 2000.

Th trng không h tr u tng hay đ c l p. Trong ãi u trng h p, chúng ch là s tng tác vô th c giãa con ngñi vñi nhau và có th bi n đng b t k lúc nào vì nhng ý thích, lo ngñi hay hy vng cãa chính con ngñi.